

PROVOCĂRILE GENERATE DE CRIZA COVID-19 ÎN CADRUL DOMENIULUI FINANCIAR-CONTABIL

THE CHALLENGES GENERATED BY THE COVID-19 CRISIS IN THE FINANCIAL-ACCOUNTING FIELD

Maia BAJAN, dr., conf.univ

e-mail: bajan.maia@ase.md

Ana MOISEI

e-mail: anamoisei1998@gmail.com

Academia de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova

***Abstract.** The article aim is to study the impact of the pandemic crisis in the financial institutions. For study, we used the methods of synthesis and analysis, formalization and specification. Financial institutions are playing an important role to minimize the effect as much possible. The unprecedented current situation caused by Covid-19, has disrupted most professions across the globe with accounting and auditing being no exception. The positive side to this significant challenge for auditors, it is that the audit profession was already on a journey to becoming more digital. This paper highlights some of the practical challenges auditors are now faced with, in light of Covid-19, and highlights some of the key considerations for auditors by referring to the relevant International Auditing Standards.*

Keywords: accounting, IFRS, crisis, financial reporting, audit, financial instruments, audit report, Big four audit firms.

JEL classification: M41, M13, M14

Introducere.

Situația actuală fără precedent cauzată de pandemia COVID-19 a perturbat majoritatea profesiilor din întreaga lume, nefiind o excepție atât contabilitatea cât și auditul. Măsurile obligatorii de blocare impuse de guverne pentru a controla răspândirea virusului, a impus ca urmare angajații să-și facă meseria de la distanță și în același timp să facă față cerințelor stipulate în fișa postului.

Astfel, profesioniștii contabili dedicați învățării pe tot parcursul vieții, pentru a rămâne relevanți într-un mediu caracterizat prin schimbare rapidă, trebuie să demonstreze că dețin tot mai multe abilități dincolo de competențele contabile. În același timp, din cauza crizei create de pandemie, auditorii nu mai pot vizita entitatea auditată, sediile și chiar propriile birouri, iar lucrările de audit trebuie finalizate de la distanță.

Din punct de vedere financiar instituțiile se confruntă cu diverse dificultăți în ceea ce privește: activitățile economice, potențiale în împrumut, plăți ipotecare și asigurare, limitările impuse de deplasare și deficiențe de personal. Instituțiile financiare trebuie să se adopte la aceste circumstanțe unice pentru a minimiza impactul focarului de pandemie asupra activităților sale.

Impactul economic resimțit este concretizat într-o încetinire economică generală care include, însă nu se limitează la, volatilitatea și eroziunea pieței financiare, deteriorarea creditelor, preocupările legate de lichiditate, continua creștere a intervenției guvernamentale, creșterea șomajului, scăderea generală a cheltuielilor discreționare ale consumatorilor, creșterea nivelurilor stocurilor, reducerea producției din cauza scăderii cererii, concedierilor, precum și a unor alte activități de restructurare.

Continuarea acestor circumstanțe ar putea duce la o încetinire economică și mai amplă care ar putea influența negativ asupra rezultatelor financiare ale unei entități.

Ca latură pozitivă a acestei provocări create de pandemie pentru profesia contabilă, este impunerea digitalizării tranzacțiilor care transformă rapid realitatea prin trecerea contabililor de la o abordare retrospectivă la una bazată pe previziune. Acceptarea noilor tehnologii permite înțelegerea puterii informațiilor într-o lume bazată pe date și valorificarea lor în mod eficient, iar investiția în dezvoltarea digitală a profesiei contabile a permis multor entități și practicieni să se adapteze noilor circumstanțe mai rapid decât altele industriei. În plus, se pare că pandemia de COVID-19 a forțat o schimbare importantă în dezvoltarea profesiei contabile, tehnologia jucând un rol central în acest demers.

Metodele de cercetare utilizate.

Cercetarea dată se bazează diverse metode de analiză ce țin de opiniile contabililor și auditorilor referitor la subiectul studiat. În lucrarea dată s-a utilizat cercetarea de tip calitativ și cantitativ, prin studierea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară și analiza opiniilor cercetătorilor din străinătate. Printre procedeele comune tuturor științelor în cadrul cercetării calitative s-au utilizat: observarea, analiza, sinteza etc.

Abordarea temei propuse spre cercetare se datorează stadiului actual de cunoaștere în domeniul dat, prin diverse comparații realizate, opinii proprii exprimate și concluzii formulate care evidențiază aspectele cercetării și relevanța informațiilor transmise.

Analiza literaturii de specialitate.

În lucrarea dată au fost analizate opiniile specialiștilor contabili internaționali, precum: ACCA; BIG FOUR: KPMG, Deloitte, Ernst Young, PricewaterhouseCoopers; Organizația internațională a contabililor cu privire la practicile utilizate în domeniul financiar-contabil, modul de adaptare precum și unele metode de eficientizare a activității din domeniul financiar-contabil în perioada pandemiei COVID-19.

Adaptarea specialiștilor contabili la condițiile crizei create de COVID-19.

În prezent, societățile și economiile de la nivel global încearcă să găsească o cale de a merge mai departe într-un an afectat de criză. Specialiștii contabili sunt extrem de strategici, flexibili și găsesc diverse soluții doar ca să meargă mai departe.

Astfel, în *Olanda*, munca la distanță este un lucru obișnuit deja mai mult de un deceniu. Când COVID-19 a impus instituirea carantinei, specialiștii contabili erau pregătiți. În alte regiuni transformările nu au fost la fel de simple. Între timp, în *China*, trecerea în regim online a fost rapidă. În *SUA* și în multe alte țări, noile sisteme au prins rădăcini peste noapte, dar ele au generat preocupări noi privind securitatea și disponibilitatea tehnologiei. Criza dată a influențat și contabilitatea de pe teritoriul *Republica Moldova*, mulți contabili au fost nevoiți să-și ia concedii din cont propriu, alții s-au concediat, s-au înregistrat micșorări de salarii, însă un factor pozitiv adus de această pandemie a ținut de dezvoltarea digitalizării contabilității.

Aflată în fața unui asemenea crize, entitatea poate să-și analizeze resursele interne și să ia în considerare cea mai bună soluție, în funcție de particularitățile situației în care se află. Astfel, ținând cont de experiența altor țări, pentru Republica Moldova se prezintă unele recomandări ce țin de ameliorarea consecințelor crizei COVID-19 aduse contabilității [6], precum:

- *Accelerarea digitalizării în cadrul domeniului contabil* prin adoptarea unor instrumente existente pe piață, poate fi o soluție pentru companiile care doresc rezolvarea nu doar a unei probleme legate de imposibilitatea angajaților de a-și desfășura activitatea, ci urmăresc și o fluidizare a proceselor existente.
- *Externalizarea proceselor* din cadrul departamentului financiar-contabil care asigură rapoartele necesare luării de decizii.
- *Externalizarea raportării operaționale* prin folosirea unor instrumente de business intelligence pot reprezenta soluții pe care companiile să le aibă în vedere atunci când analizează situația echipei din cadrul departamentului financiar-contabil.

Profioniștii contabili sunt și vor continua să fie parteneri strategici în orice context, fie că este vorba despre sectorul privat sau sectorul public. Pandemia a testat capacitatea contabililor în calitate de promotori ai afacerilor.

Având în vedere contextul economic actual și cerințele de raportare pe care societățile trebuie să le îndeplinească în perioada următoare, misiunea contabililor rămâne de a identifica și de a reflecta în situațiile financiare impactul pandemiei asupra activității acestora.

În demersul lor, societățile pot considera următoarele „zone” care pot conduce la ajustări ale activelor sau pasivelor [6]:

1. Indicatorii de depreciere a activelor imobilizate;
2. Ajustarea stocurilor;
3. Dreptul de utilizare a activelor;
4. Prezentarea datoriilor curente sau pe termen lung și calculul provizioanelor;
5. Provizioane pentru contracte oneroase;
6. Schimbarea momentului de recunoaștere a veniturilor precum și expunerea la penalități contractuale;
7. Evenimente ulterioare.

Influența crizei asupra domeniului de audit.

Criza COVID-19 la fel a fost afectat și domeniul auditului. Printre laturile afectate se regăsește ISA 500 „Probe de audit”, care cere auditorilor să proiecteze și să efectueze proceduri de audit pentru a permite să obțină suficiente probe de audit, din care să deducă concluzii rezonabile pe care se va baza opinia auditorului.

Cu toate acestea, din cauza restricțiilor actuale în vigoare datorate COVID-19, auditorii în majoritatea cazurilor nu mai au posibilitatea de a vizita sediul entității auditate. Acest lucru creează provocări practice evidente pentru auditori care trebuie să obțină forme fizice de dovezi. Prin intermediul tehnologiilor auditorii depășesc aceste provocări. De exemplu, este posibil ca auditorii să nu poată participa fizic la inventariere, dar totodată aceasta se poate observa prin procesul de apeluri video. Auditorii trebuie să se asigure că se pot baza pe tehnologiile pe care intenționează să le folosească și rămân sceptici atunci când observă procesul. Astfel, pentru efectuarea inventarierii este nevoie să ia în considerare solicitarea auditorilor ca să le prezinte o vedere clară asupra întregului depozit înainte de începerea inventarierii.

Este important ca procesul urmat să fie bine documentat, astfel trebuie respectate anumite cerințe prezentate în ISA 500 „Probe de audit”, printre care:

- participarea mai multor membri a echipei de audit în timpul observării prin video-echipamente pentru a spori capacitățile de observare și de a atenua riscul;
- selectarea diferitor elemente de testat în timpul observării online decât de obicei;
- realizarea capturilor de ecran în timpul observării pentru a spori dovezile obținute.

Scepticismul profesional este o atitudine care include o minte întrebătoare, fiind atent la condițiile care pot indica posibile denaturări datorate fraudei sau erorii și o evaluare critică a probelor de audit.

Actualmente, ținând cont că mulți auditori lucrează de la distanță, firmele sunt încurajate pentru a reaminti auditorilor mai puțin experimentați, despre importanța de a rămâne atent la calitatea dovezilor și dacă acestea sunt suficiente și adecvate având drept scop reducerea riscului de audit. Nu este vorba doar de verificarea procedurilor de audit, completarea formularelor și listelor de verificare, ci mai degrabă, necesită un raționament profesional cu privire la acumularea de probe.

Conform ISA 540 „Auditarea estimărilor contabile” oferă informații conexe care impune auditorii să obțină suficiente probe de audit privind estimările contabile și caracterul rezonabil la dezvăluirea acestora, în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil. Incertitudinea COVID-19 creează provocări pentru managementul entității, iar auditorii ar trebui să rămână sceptici atunci când evaluează judecățile conducerii.

Cele mai îngrijorătoare domenii observate în practica auditorilor în perioada crizei sunt prezentate în figura 1:

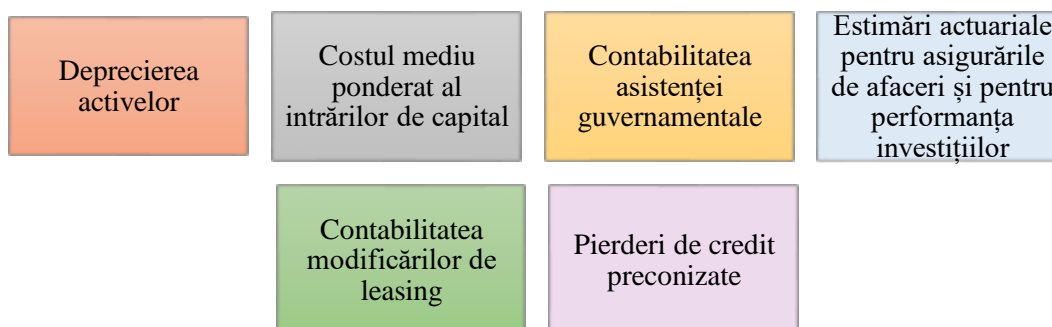

Figura 1. Domeniile auditate influențate de către COVID-19

Sursa: elaborat de autori

Auditarea estimărilor contabile este inerent riscantă atât din cauza complexității, cât și a judecăților implicate. Auditorii trebuie să rămână atenți la orice creștere a riscurilor de denaturări semnificative datorate oricărui impact suplimentar asupra complexității în estimări precum în cazul crizei create.

Concluzii.

Măsurile fără precedent care au fost luate în vederea controlării pandemiei cu noul Coronavirus și-au lăsat amprenta asupra multor sectoare și domenii de activitate, iar multe dintre aceste se află într-un punct critic, și în mod de urgență trebuie să își regăsească strategia de ași proteja angajații și să se asigure cu continuitatea activității.

Pandemia COVID-19 a fost și este o provocare pentru toate sectoarele, în special pentru domeniul financiar-contabil. Ca rezultat a crizei create pe piața financiară au „rezistat cei mai puternici”, cei care au putut organiza activitatea și au luat în calcul unele aspecte precum:

- digitalizarea activității domeniului financiar-contabil;

- managementul activității entităților de la distanță;
- organizarea activității personalului de la distanță precum și monitorizarea sarcinilor efectuate;
- motivarea personalului;
- adaptarea activității conform noilor cerințe pe piața financiară;
- efectuarea training-urilor în regim online.

Referințe bibliografice

1. Consequences of COVID-19: Potential Auditing Challenges. Disponibil: <https://future.aicpa.org/resources/download/consequences-of-covid-19-potential-auditing-challenges>
2. ISA 540 (Revised), auditing accounting estimates and related disclosures. Disponibil: <https://www.iaasb.org/publications/isa-540-revised-auditing-accounting-estimates-and-related-disclosures-9>
3. ISA 500, International standard on audit evidence. Disponibil: <https://www.ifac.org/system/files/downloads/a022-2010-iaasb-handbook-isa-500.pdf>
4. Impact of the COVID-19 crisis on Internal Audit Functions of financial institutions. Disponibil: <https://home.kpmg/cy/en/home/insights/2020/04/impact-of-the-covid-19-crisis-on-internal-audit-functions-of-financial-institutions.html>
5. Summary of COVID-19 Audit Considerations. Disponibil: <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/supporting-international-standards/discussion/summary-covid-19-audit-considerations>
6. Potențialele provocări din cadrul departamentelor financiar-contabile în contextul COVID-19. Disponibil: <https://www2.deloitte.com/ro/en/pages/business-continuity/articles/potențialele-provocari-din-cadrul-departamentelor-financiar-contabile-in-contextul-COVID-19.html>
7. Șova R.-A., Popa A.F. Educația contabilă, între digitalizare și criza generată de pandemia de COVID-19. Disponibil: <https://www.ceccarbusinessreview.ro/ro/educatia-contabila-intre-digitalizare-si-criza-generata-de-pandemia-de-covid-19-a71/>
8. Sahlian D.-N., Vuță M., Stănciulescu E., Pantazi F. Rolul competențelor digitale în relansarea economică în timpul pandemiei de COVID-19. Disponibil: <https://www.ceccarbusinessreview.ro/ro/rolul-competentelor-digitale-in-relansarea-economica-in-timpul-pandemiei-de-covid-19-a83/>
9. David D., Cernușca L. Percepția profesioniștilor contabili în ceea ce privește viitorul profesiei contabile în era digitalizării. Disponibil: <https://www.ceccarbusinessreview.ro/ro/perceptia-profesionistilor-contabili-in- ceea-ce-privește-viitorul-profesiei-contabile-in-era-digitalizarii-a48/>